

SLOVARSKO-SLOVNIČNA VLOGA KATEGORIALNIH LASTNOSTI PRI
LEKSEMU

DOI 10.57589/srl.v70i4.4080

UDK 811.163.6'374:81'367.623

Domen Krvina

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

domen.krvina@zrc-sazu.si

Špela Petric Žižić

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

spela.petric@zrc-sazu.si

VRSTNI PRIDEVNIKI:

TEORETIČNA OBRAVNAVA IN RAZLAGALNE STRATEGIJE V eSSKJ
GLEDE NA SSKJ, PREDHODNE IN SODOBNE SLOVARJE¹

Prispevek obravnava temeljna teoretična izhodišča in pristop k oblikovanju tipologije slovarskih razlag vrstnih pridevnikov v eSSKJ glede na SSKJ, druge predhodne razlagalne slovarje in sodobne razlagalne slovarje zahodnoslovanskih jezikov. Bistvena ugotovitev je, da je eSSKJ z novim konceptom lahko upošteval in v prakso delno prenesel teoretična spoznanja, ki so nastala v času od zaključevanja SSKJ, hkrati pa praktične izkušnje iz predhodnih in sorodnih sodobnih slovarjev. Pomemben poudarek je tudi, da je treba vrstnost vedno obravnavati na pomenski ravni – tako je mogoča tudi natančna analiza prehajanja lastnostnih pomenov v vrstne in obratno.

Ključne besede: pridevniška vrstnost, tipologija razlag, pomenski prehodi, leksikologija, leksikografija

The paper discusses the fundamental theoretical principles and the approach used in establishing typology of dictionary explanations of class adjectives in *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Dictionary of the Slovene standard language, *eSSKJ*) in relation to *SSKJ*, other previous explanatory dictionaries, and modern explanatory dictionaries of West Slavic languages. The main conclusion is that the *eSSKJ*, with its new concept, was able to take into account and partially transfer into practice certain theories which have appeared since the completion of the *SSKJ*, as well as experience from previous and related modern dictionaries. It is also important to emphasize that classifying meaning is always tied to the lexical level, which also enables a precise analysis of the transition from non-classifying to classifying meanings and vice versa.

Keywords: classifying adjectives, explanation typology, semantic transitions, lexicology, lexicography

¹ Prispevek je nastal v okviru programa P6-0038, ki ga financira ARRS.

1 Uvod: teoretična izhodišča in temeljni razvojni lok razlag vrstnih pridevnikov od SSKJ do eSSKJ

Namen prispevka je predstaviti razvojni lok tipologije razlag vrstnega pridevnika. V splošnem velja, da je bila ta z naslanjanjem pretežno na besedotvorni kriterij (tvorjeni vrstni pridevniki glede na navadno netvorjene lastnostne) sprva razmeroma preprosta. Postopoma je z naslanjanjem na pomensko ravnino postajala bolj kompleksna: razmerje med vrstnimi in lastnostnimi pomeni pridevnika z ustrezno (določno : nedoločno) obliko iztočnice glede na prevlado enih ali drugih. Taka kompleksnost razlagalne tipologije je značilna tudi za novejše slovarje denimo zahodnoslovanskih jezikov, pri katerih vrstnost v obliki ni izražena (oblika je enotna določna).

V času nastajanja SSKJ, zlasti v začetnem obdobju, so teoretična izhodišča (npr. Doroszewski 1963; Kuryłowicz v Vidovič Muha 2013: 46–7, ki omenjata pomen pretvorbe pri ugotavljanju pomena) ugotavljala, da gre pri vrstnem pridevniku zlasti za izimensko izpeljavo, ki vzpostavlja razmerje med motivacijskim izhodiščem (dalje MI) in samostalniškimi jedri zvez. Zlasti pri slovarskem opisu se to razmerje v tem času večinoma pomensko ni dodatno členilo – izhodišče pomenskega opisa je bilo splošno besedotvorno. Prva je pri nas predlog podrobnejše pomenske členitve vrstnega pridevnika, temelječe na pomensko-skladenjski analizi, podala Ada Vidovič Muha (1977); ta predlog je bil pozneje z upoštevanjem zlasti skladenjskobesedotvornih načel (druga objava 2011) dodelan v pomensko tipologijo vrstnih pridevnikov (druga objava 2013: 385–401). Ob izkušnjah z razlagalnimi strategijami domačih in tujih splošnih slovarjev jo je lahko delno upošteval tudi eSSKJ.

2 Tipologija slovarskih razlag vrstnih pridevnikov v SSKJ

Za razlage vrstnih pridevnikov v SSKJ velja, da izražajo izhodiščno splošno razmerje: *nanašajoč se na MI* – uporabljena je t. i. sklicevalna razlaga (Napotki 1981: 144). V času izhajanja slovarja je že začela nastajati prej omenjena tipologija razlag vrstnih pridevnikov, vendar je slovar glede na utečenost razlagalnega sistema ni upošteval. Možnost nadaljnje pomenske členitve sicer je nakazana: pogosto so zgledi ločeni s poševnicami – vendar pa je interpretacija tega dejstva prepuščena uporabniku. Lahko rečemo, da je SSKJ sledil duhu svojega časa, poleg tega uvrščanje katerega koli pomenskega razmerja pri vrstnem pridevniku v splošno razmerje gotovo ni napačno, tudi če je manj natančno. Poševnice možnost nadaljnjega členjenja podajajo le implicitno.

3 Tipologija slovarskih razlag vrstnih pridevnikov v slovaškem, češkem in poljskem slovarju *Slovník současného slovenského jazyka* (SSSJ), *Akademický slovník současné češtiny* (ASSČJ), *Wielki słownik języka polskiego* (WSJP)

Vsi obravnavani sodobni slovarji slovanskih jezikov nam bližnjega prostora, od koder je izhajala tudi tradicija SSKJ, izkazujejo v oblikovanju pridevniških razlag za vrstne pridevnike glede na izhodiščno razlago za splošno razmerje 'nanašajoč se' večjo

(pogosteje) ali manjšo mero razvoja. Razlage so k izhodiščni dodane bodisi v istem nizu (zlasti v SSSJ) in ločene s podpičji bodisi v podpomenih ali celo samostojnih pomenih (zlasti v WSJP). Pri tem zglede (kolokacije) za posamezne pomene ali niso posebej ločeni (zlasti v SSSJ, ASSČJ) ali pa so dosledno naštetih vsak pri svojem pomenu (v WSJP). WSJP ima dodatnih pomenov navadno več, pri čemer se zdi, da njihovo polno poenotenje in sistematizacija ali nista bila cilj ali pa vsaj nista zares izvedena – posebej kadar je izhodišče večpomensko (prim. npr. iztočnice **muzyczny** 'glasbeni', **drewniany** 'lesén', **pomarańczowy** 'pomarančni', **cytrynowy** 'limonov').

The screenshot shows the entry for 'muzyczny' in the 'Wielki słownik języka polskiego' (WSJP). The header includes the dictionary name, 'Historia projektu', and 'Autor'. Below the title, it states 'Hasło ma wiele znaczeń, wybierz to, które Cię interesuje'. A list of 13 sub-entries follows, each with a right-pointing arrow: 1. związany z muzyką - kompozycją dźwięku..., 1.a utwór, 1.b interwał, 1.c producent, 1.d instrument, 1.e tygodnik, 1.f kurs, 1.g płyta, 1.h rękopis, 1.i talent, and 1.j gust. At the bottom, there are two buttons: 'CHRONOLOGIZACJA' and 'Pokaż wszystko'.

Slika 1: muzyczny

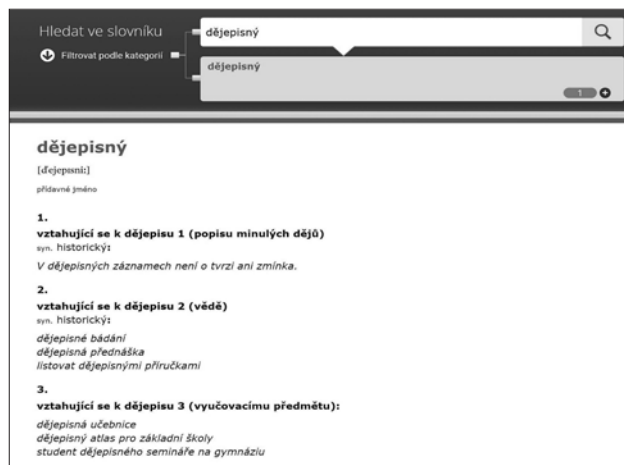
The screenshot shows the entry for 'cytrynowy' in the 'Wielki słownik języka polskiego' (WSJP). The header includes the dictionary name, 'Historia projektu', and 'Autor'. Below the title, it states 'Hasło ma wiele znaczeń, wybierz to, które Cię interesuje'. A list of 3 sub-entries follows, each with a right-pointing arrow: 1. związany z cytryną - drzewem, 2. związany z cytryną - owocem (with sub-entries 2.a sok, 2.b zapach, 2.c smak), and 3. kolor. At the bottom, there are three buttons: 'CHRONOLOGIZACJA', 'FRAZEOLIZMY', and 'Pokaż wszystko'. A footer note reads 'Data ostatniej modyfikacji: 06.03.2011'.

Slika 2: cytrynowy

Ob večpomenskosti izhodišča je videti težnjo, da se vrstni pomeni pridevniške tvorjenke členijo manj, tudi v ASSČJ (npr. **akreditační, dějepisný**).



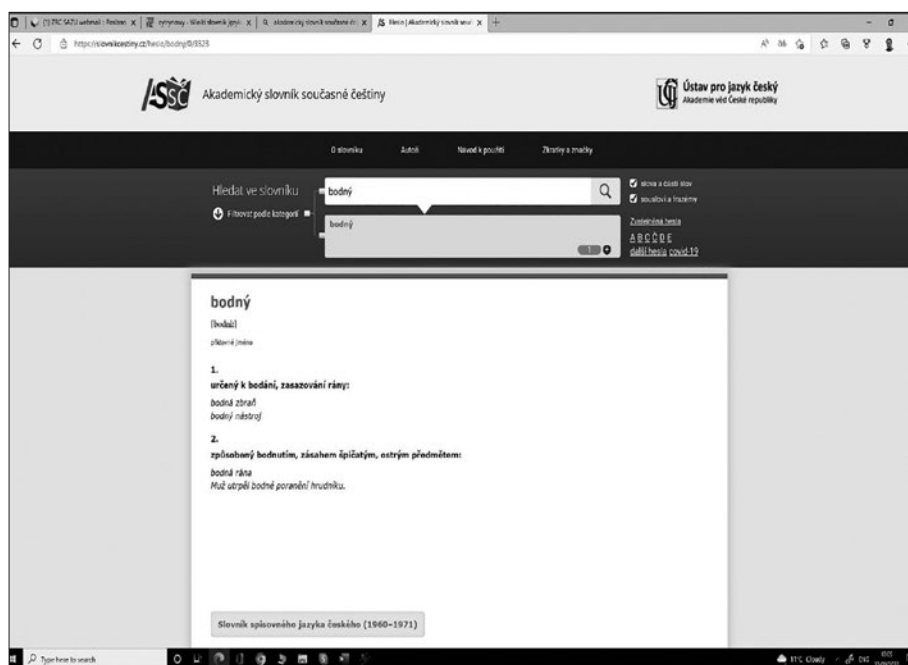
Slika 3: akreditační



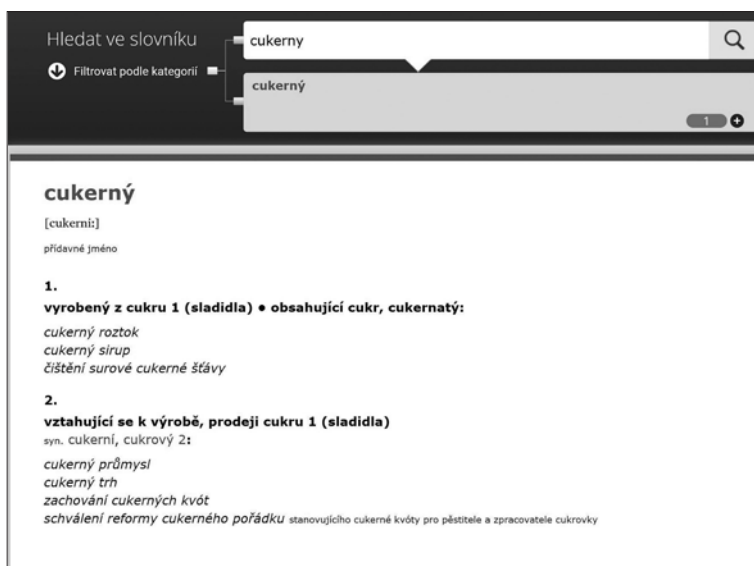
Slika 4: dějepisný

WSJP izhodiščni pomen 'nanašajoč se na' navaja le v preglednem prikazu, ki predstavlja zbir pomenov, medtem ko gradiva (v obliki zglodov) vanj sploh ne uvršča. SSSJ in zlasti ASSČJ izhodiščni splošnorazmerni pomen izpuščata le izjemoma, kadar je to gradivno utemeljeno; na prvem mestu je v teh primerih navadno namenskost (npr. **bodný, brusný, cvičný, (brzdný), (cukerný), degenerační, dojný**).²

² Naj opozorimo, da so tudi v gradivu za eSSKJ (zlasti korpus Gigafida) zgledi za splošni pomen včasih komaj zaznavni.



Slika 5: bodný



Slika 6: cukerný

Izpuščanje izhodiščnega splošnega razmerja lahko privede k pomanjkljivi pomenski sistematici, saj z izločitvijo izhodiščnega razmerja (rodilniške pretvorbe med motivirajočo besedo kot izhodiščem in jedrom zveze, ki ga določa tvorjeni pridevnik) izgubimo temeljno razmerje, ki vsebuje vsa izpeljana razmerja – ob negotovosti, v katero izpeljana razmerje uvrstiti posamezno zvezo, je njena uvrstitev v izhodiščni pomen gotovo ustrezna. Če te možnosti nimamo, se vsaj nekoliko poveča možnost za sicer spontano, a tudi le sporadično, arbitrarno dodajanje novih razmerij brez ustrezne sistematike. Treba je še opozoriti, da je zlasti v ASSČJ ob pomenih, kjer potencialno samostalniško izhodišče ni prisotno (npr. **(an) aerobní**), razlaga obširnejša: namesto formulacije 'ki je v zvezi z' so pomeni opremljeni s podrobnejšimi, nazornejšimi opisi. Gre zlasti za prevzeto besedje, navadno (iz)terminološko.



Slika 7: anaerobní

4 Tipologija slovarskih razlag vrstnih pridevnikov v *Sprotnem slovarju slovenskega jezika*

Sprotni slovar slovenskega jezika (v nadaljevanju *Sprotni slovar*) je kot eden prvih t. i. rastočih slovarjev, ki se vsako leto dopolnjujejo z novimi iztočnicami, začel nastajati z nastankom portala Fran leta 2014 (Krvina 2022: 118–22). Pri razlagah se je sicer naslonil na tradicijo SSKJ in (po tipu *Sprotnemu slovarju* podobnega) *Slovarja novejšega besedja slovenskega jezika* (SNB), vendar je želel njuno trdno osnovo nadgraditi z več nazornosti v opisih, kjer se je to zdelo potrebno. V nasprotju s samostalniki ali glagoli je bila nekoliko večja nazornost zaželeno pri nadgradnji izhodiščne razlage vrstnih

pridevnikov, od katere se SNB glede na SSKJ še ni odmaknil (je pa vrstne pridevnike kot iztočnice uslovarjal v določni obliki). Poleg pregleda stanja v prej naštetih sodobnih slovarjih slovanskih jezikov je kot teoretično in delno praktično izhodišče služila že omenjena tipologija vrstnih pridevnikov A. V. Muhe (2013: 385–401). Temeljna ideja je bila, da morajo razlage, kadar jih gradivo potrjuje, izražati pomenska razmerja krajevnosti, časovnosti, namenskosti, sestavinskosti, lahko tudi spremstvenosti. Od naštetih slovanskih slovarjev je zlasti WSJP izkazoval še druge možnosti (čeprav njihov slovarski opis ni bil povsem sistematičen), zato je bila sprejeta odločitev, da bo *Sprotni slovar* pozoren tudi nanje. Tako za prve prirastke *Sprotnega slovarja* lahko rečemo, da so razlage vrstnih pridevnikov nekoliko eksperimentalne – razmerja krajevnosti, časovnosti, namenskosti, sestavinskosti sicer so prepoznana in uslovarjena ustrezno, so pa pogosto členjena še dodatno (npr. krajevnost pri **epiduralni**; prim. še **blogerski**, **gnezditveni**, **intermedijski**, **keramičarski**, **mandatarski**, **obkolpski**, **pooperativni**, **rafinerijski**, **sofinancerski**, **turnosmučarski**, **vulkanizerski**).

The screenshot shows a search interface for the word 'epiduralni'. The search bar contains the word, and the results are displayed below. The results are categorized as 'epidurální pridevnik' and include three numbered entries: 1. iz medicine ki je med kostjo in zunanjo ovojnico osrednjega živčevja, 1.1 iz medicine ki nastane, se pojavlja med kostjo in zunanjo ovojnico osrednjega živčevja, and 1.2 iz medicine ki se izvaja med kostjo in zunanjo ovojnico osrednjega živčevja. There is also a 'Število zadetkov: 1' at the bottom.

Slika 8: epiduralni

Zastavlja se vprašanje, ali je tolikšna razčlenjenost smiselna leksikološko, obenem pa, ali je prepodrobna – in zato manj funkcionalna – tudi za uporabnika. Nasprotno je dober primer združene razlage razlaga za sestavinskosvojljne pridevnike (Vidovič Muha 2013: 388), kadar imajo ti ob izhodiščnem sestavinskem pomenu z razlago 'ki je del' tudi snovni pomen. Zaradi težavnosti ločevanja sestavljenosti le iz ene snovi ali vsebnosti zlasti/tudi te snovi (poleg možnih drugih) sta v razlagi združeni obe možnosti, npr. **bučkin** 'ki je del bučke' (bučkini cvetovi, bučkine sredice); 'ki je iz bučk ali vsebuje bučke' (bučkin narastek, zavitek; bučkina juha, omaka).

Čeprav vrstnih pridevnikov v *Sprotnem slovarju* ni veliko – trenutno 183 od 286 (torej 64 %) vseh pridevnikov in 13,7 % celote vseh iztočnic –, so bile izkušnje, pridobljene ob njihovi redakciji, pomemben del razvoja tipologije razlag vrstnih pridevnikov od SSKJ prek SNB do eSSKJ. Poleg omenjene teoretične podlage so bile lahko prve praktične ugotovitve uporabljene že pri pisanju koncepta za eSSKJ, zlasti pa pozneje pri redakcijah. Na splošno velja, da se je s sistematizacijo tipologije nabor možnosti, ki so se pojavljale redkeje (in so se zato zdele manj utemeljene), krčil, ohranila pa so se zlasti v teoriji že potrjena razmerja – ki so v eSSKJ dobila tudi bolj ali manj dokončno formulirane razlage.

5 Tipologija slovarskih razlag vrstnih pridevnikov v eSSKJ

eSSKJ se je tako pri izdelavi koncepta kot pozneje pri redakcijah lahko naslonil na predhodno tradicijo, vključno s sodobno teoretično obravnavo, pa tudi na najnovejše praktične ugotovitve, izhajajoče tako iz pregleda sodobnih slovarjev nekaterih drugih slovanskih jezikov kot tudi iz dela z gradivom za *Sprotni slovar*. Vrstni pridevniki (tj. tisti, pri katerih je večina pomenov vrstnih) so tako ločeni od lastnostnih že na ravni iztočnice, ki ima določeno obliko (enako kot v SNB). Izhodiščna razlaga za splošno razmerje med motivirajočo besedo kot izhodiščem (MI) in jedrom zveze, ki ga določa tvorjeni pridevnik, je – kadar je to gradivno utemeljeno – razširjena s podpomeni, ki vključujejo dodatna pomenska razmerja, zlasti krajevnost, časovnost, namenskost, sestavinskost. Skozi redakcije, preglede, posvete in razprave se je postopno oblikovalo stališče, da mora biti razlaga za izhodiščno razmerje prisotna vedno, podpomene pa se dodaja, kadar jih potrjujejo dovolj pogoste in tipične kolokacije. Izkazalo se je namreč, da so prav nabori tipičnih in vnaprej predvidljivih kolokatorjev (tj. samostalniških jeder, ki jih določajo pridevniki v obravnavanih zvezah) priročno orodje, s katerim je mogoče dodatna razmerja določati razmeroma dosledno in zanesljivo.

Tako oblikovano tipologijo razlag vrstnih pridevnikov predstavljamo v nadaljevanju.

Izhodiščno razmerje: *ki je v zvezi z + MI* (navadno vršilec dejanja/nosilec lastnosti ali dejavnost). Primeri tipičnih kolokatorjev: vsi, ki ne spadajo v podpomene izhodiščnega razmerja; če gradivo ne izkazuje utemeljenosti nadaljnje pomenske členitve, vsi kolokatorji.

a) namenskost (gl. Vidovič Muha 2013: 391) in uporaba, uporabnost v širšem smislu: *ki je namenjen za + MI* (vršilec dejanja/nosilec lastnosti; vedno človeško³ ali vsaj živo⁺), *se uporablja pri + MI* (dejavnost).³ Primeri tipičnih kolokatorjev: center/klub/društvo,⁴ inštitut/oddelek/sekcija/zveza, krožek/tečaj/tabor; krožnik, lonec, peč, posoda [priprave, orodja]. Razlaga je navadno dvodelna, lahko pa je glede na izkazanost v gradivu ali tvorbene zmožnosti (omejitve) prisoten le en del, npr. **pekarski:** *ki je namenjen za *pekarje, se uporablja pri pekarstvu → ki se uporablja pri pekarstvu*. Kadar samostalnik v podstavi ne označuje dejavnosti,

³ Kadar gre bolj za vedo, nauk, in ne (praktično) dejavnost, se »pri« zamenja z »v«: *ki se uporablja v*.

⁴ Kolokatorji, zlasti združeni v niz, načeloma pripadajo istemu ali bližnjemu pomenskemu polju.

je razlaga razširjena z glagolnikom ali podobnim samostalnikom,⁵ ki izraža, kaj se s samostalnikom v podstavi dogaja, npr. **krušni**: *ki se uporablja pri *kruhu* → *ki se uporablja pri izdelavi, peki kruha*.

- b) sestavinskost** (gl. *vrstni sestavni pridevniki* v Vidovič Muha 2013: 395): *ki ga sestavlja(jo), tvori(jo)* + *MI*. Primeri tipičnih kolokatorjev: četa/posadka, ekipa/reprezentanca [podstavni samostalnik človeško⁺]; družina, populacija, roj, zarod [podstavni samostalnik živo⁺]; flota/konvoj; podtip: *ki sestavlja(jo), tvori(jo)* + *MI*, npr. čeljustni: *ki sestavlja, tvori čeljust* (čeljustne kosti, čeljustne mišice).
- c) utemeljenost** (izhajanje iz česa): *ki temelji na, izhaja iz* + *MI*. Tu so v pomenski podstavi vedno samostalniki, in sicer tisti, ki spadajo v pomensko polje 'veda', 'znanost', 'znanje', delno tudi 'dejavnost', 'nazor' in pa 'znanje', 'izkušnje', 'tehnologija', 'načela', ki vedo, znanost spremljajo. Primeri tipičnih kolokatorjev: analiza/študija, model, nauk, pogled/vidik/stališče, sistem, teorija; dieta/kura/terapija/zdravljenje.
- č) rezultat(ivnost)**: *ki nastane pri* + *MI*. Tu je v pomenski podstavi samostalnik pomenskega polja 'dejavnost' oz. glagolnik. Npr. čebelarški: 'ki nastane pri čebelarstvu'; **kartografski**: 'ki nastane pri kartografiranju'. Zopet se lahko zgodi, da samostalnik v podstavi ne označuje dejavnosti, jo pa v razlagi izraža glagolnik, npr. **ledeniški**: *ki nastane pri delovanju ledenika* (ledeniški drobir, nanos; ledeniška groblja/morena). Primeri tipičnih kolokatorjev: izdelek/pridelek/proizvod, prispevek/zapis.
- d) krajevnost** (gl. Vidovič Muha 2013: 393–94) je v redakcijah vrstnih pridevnikov v eSSKJ zaenkrat izkazana v razmeroma ozkem segmentu, ki se nanaša na šport (športne dejavnosti, igre), zato je razlagi dodana pomenska sestavina 'tekmovanje': *na katerem se tekmuje v* + *MI*. Primeri tipičnih kolokatorjev: liga, pokal/turnir, prvenstvo/tekmovanje. Tovrstni pomeni se občasno pojavljajo tudi pri podstavah, ki izhodiščno s športom niso povezane, pač pa je prišlo do povezave pomenskega polja krajevnosti s športom, npr. **ledeniški**: 'ki poteka na ledeniku' (ledeniški veleslalom). Kot kažejo redakcije iz *Sprotnega slovarja*, bo krajevnost v razlagah vsebovana vsaj še pri vrstnih pridevnikih iz predloženih zvez tipa *med podjetniki* → **medpodjetniški** ('ki je, nastaja, se oblikuje med podjetniki'), (izlastnoimenskih) *ob Kolpi* → **obkolpski** ('ki je, poteka, se izvaja v krajih ob reki Kolpi'). Pridevniki tega tipa v eSSKJ še niso bili obravnavani, zato razlagalni tip še ni usklajen. Gotovo bo vseboval najmanj pomensko sestavino 'biti', v želji po večji konkretnosti pa verjetno še zaprt nabor drugih pomensko dovolj splošnih glagolov (npr. *nastajati, potekati*).
- e) vzročnost** (gl. Petric 2018: 57–58) je v trenutnih redakcijah tudi redka; vezana je zlasti na področje medicine oz. telesnih stanj, zlasti ko gre za povzročitelje bolezni, npr. **pnevmokokni**: 'ki ga povzroča pnevmokok'. Primeri tipičnih kolokatorjev: bolezen/infekcija/okužba, vnetje.

⁵ Po tipologiji, predstavljeni v Vidovič Muha 2013 (385–401), gre za t. i. vrstne posrednonamenske pridevnike.

Predstavljena tipologija ni zaprta v smislu, da novih podpomenov ne bi mogli več dodajati. Vsekakor mora biti podpomen gradivno podprt v tolikšni meri, da je mogoče prepoznati tipične kolokatorje, prav tako je zaželeno, da je bil v teoretičnih obravnavah vsaj opažen oz. nakazan – sicer zveze, ki bi potencialno kazale nanj, uvrstimo v izhodiščno razmerje, saj to vse (tudi potencialne) podpomene že zajema. Kot že omenjeno, bo določene razširitve in nato prečiščenja pomenskih sestavin v razlagi zelo verjetno deležna krajevnost.

5.1 Obravnava pomenske dinamike znotraj pridevnika, ustaljevanje v smeri vrstnosti, vmesna polja

eSSKJ vrstnost pridevnika obravnava kot leksikalni pojav; če so vsi ali večina pomenov vrstnih, je to izraženo tudi v določni obliki iztočnice (iztočnična raven). Tak pristop md. omogoča obravnavo prehajanja iz lastnostnosti v vrstnost in obratno.

Kot bistveni kazalec lastnostnosti pridevnika se upošteva raba pridevnika v povedkovem določilu. Če je raba pridevnika v povedkovem določilu običajna, to kaže na izražanje bolj spremenljive kot stalne, tipske lastnosti. S tem je povezana tudi možnost vrednotenja takšne lastnosti (ki je pridevnik ne izraža v absolutni stopnji), kar se izrazno kaže kot možnost stopnjevanja. Stopnjevanje je lahko tako formalno (neosnovniške oblike pridevnika) kot tudi pomensko z možnostjo dodajanja stopnjevalnih in/ali vrednotenjskih prislovov in členkov (npr. *zelo dober*, *precej literaren*, *še kar človeški*). Stopnjevanje je zato pomemben kazalec, ki kaže na lastnostnost celotnega pridevnika (večine njegovih pomenov) ali le njegovega posameznega pomena.

Po drugi strani je pojavljanje v nedoločni obliki v nepoknjženem zapisu govorne realizacije z vokalno redukcijo lahko prisotno tudi v prilastkovni rabi (levi prilastek) vrstnega pridevnika. Da gre za vrstni pridevnik, je navadno dobro vidno iz velike večine gradiva: razmerje med zapisom v nedoločni obliki in določno obliko znaša vsaj 1 : 100. V teh primerih eSSKJ za določitev zapisa iztočnice v ustrezni določni obliki nepoknjženega zapisa ne upošteva.

Ko se v gradivu določa obseg vrstnosti pridevnika tudi s pomočjo formalnih kazalnikov (določnosti in nedoločnosti oblike), je treba upoštevati še skladijsko določnost (*slavni pevec*, *znani zdravnik* – ta, imenovani, znani pevec, zdravnik, o katerem govorimo) in analogijo, tj. vpliv vrstnega pridevnika na obliko drugih pridevnikov v nizu. Ker skladijska določnost (skladijska kategorija) z vidika zapisa zabriše razlikovanje med izrazom za lastnostnost (nedoločna oblika) in vrstnost pridevnika (določna oblika), v eSSKJ ne vpliva na odločitev o zapisu iztočnice v določni ali nedoločni obliki (slovarska kategorija). Vedno se upošteva leksikalni pomen: prevlada vrstnih pomenov je izražena v zapisu iztočnice v določni obliki, prevlada lastnostnih pomenov v nedoločni. Možno je tudi, da prevlade enih ali drugih pomenov ni mogoče določiti natančno.

Prikaz naštetih možnosti v določni ali nedoločni obliki se v eSSKJ lahko uresničuje na naslednje načine:

1. Prevlada vrstnih pomenov s preходом v vsaj en lastnostni pomen [iztočnica je v določni obliki]

Pogosto gre za pridevnike, ki se nanašajo na izhodiščno terminologijo. Pri lastnostnem pomenu gre tu navadno za izrazit pomenski prenos z možnostjo vrednotenja in stopnjevanja; pogosto se pojavlja stilna zaznamovanost, ki jo označuje ustrezni kvalifikator. Lastnostni pomen je opremljen s pojasnilom, ki opozarja, da se glede na zapis iztočnice rabi v nedoločni obliki.

Primeri: **afektivni, enovrstični, leposlovni**

The screenshot shows a search result for the word 'afektivni' in a dictionary. At the top, the word 'afektivni' is entered in a search bar. Below the search bar, the word 'afektivni' is listed with its grammatical information: 'afektivni afektivna afektivno pridevnik [afektivni]'. There are two numbered definitions: 1. 'ki je v zvezi z afektom 1.' and 2. 'v obliki afektiven ki kaže, izraža naklonjen čustveni odnos do koga, česa'. Under definition 1, there are two sub-points: 1.1 'ki je zaradi čustvenega vzgiba hipen, nepremišljen' and 1.2 'ki je v zvezi s čustvi, občutji sploh'. Below the definitions, there is a section for 'ETIMOLOGIJA: prevzeto iz angl. affective, poznolat. affectivus, glej tafekt'. At the bottom, there is a section for 'afektivni -a -o prid.' and 'GLEJ ŠE: afekt'. There are also buttons for 'Celotno geslo' and 'Sinonimi'.

Slika 9: afektivni

2. Prevlada lastnostnih pomenov s preходом v vsaj en vrstni pomen [iztočnica je v nedoločni obliki]

Pri večini lastnostnih pomenov tu stilna zaznamovanost navadno ni prisotna. Pri vrstnem pomenu gre navadno za pomen, pri katerem je mogoče izpostaviti vsaj eno skupno pomensko sestavino v večjem številu izhodiščno terminoloških zvez – te bi brez združitve v pomen terjale vsaka svojo razlago kot terminološka leksikalizirana zveza, ki predstavlja leksikalno enoto. Poleg tega se lahko že pri katerem izmed lastnostnih pomenov pojavlja skladijsko ustaljevanje nekaterih zvez v smeri proti potencialnemu vrstnemu pomenu; prim. pojem sintagmatizacije pri B. Tafri (2005: 120); to izrazno spremlja nastopanje pridevnika v teh zvezah pretežno v določni obliki, na kar opozarja pojasnilo v nekaterih zvezah v obliki *-ni*. Samostojni vrstni pomen pa lahko razumemo kot poln razvoj vrstnosti na pomenski ravni. Vrstni pomen je vedno opremljen s pojasnilom, ki opozarja, da se glede na zapis iztočnice rabi v določni obliki.

Primeri: **acikličen, alergičen, arhaičen, čist, dekadenten, fiktiven, kodrast, piramidalen, plitek, siv**

The screenshot shows a search result for the word 'dekadenten' on the Fran dictionary website. The search bar at the top contains 'dekadenten'. Below the search bar, the word 'dekadenten' is listed as a noun (Zadetki iskanja). The entry includes the following information:

- dekadénten** dekadétna dekadétno tudi **dekadénten** dekadétna dekadétno *pridevnik* Celotno geslo eSSKJ
- [dekadénten] tudi [dekadénten]
- 1.** v nekaterih zvezah v obliki **dekadentni** ki kaže, izraža zavračanje uveljavljenih moralnih vrednot, ki se izkazuje s predanjem užitkom, razkošnim življenjem; SINONIMI: dekadénčen
- 1.1.** v nekaterih zvezah v obliki **dekadentni** ki kaže, izraža tak propad, nazadovanje; SINONIMI: dekadénčen
- 1.2.** v nekaterih zvezah v obliki **dekadentni** ki izstopa zaradi pretirane usmerjenosti v razkošje, predajanje užitkom; SINONIMI: dekadénčen
- 2.** v obliki **dekadentni** ki je v zvezi z dekadenco 2.; SINONIMI: dekadénčen
- ETIMOLOGIJA: prevzeto (prek nem. *dekadent*, angl. *decadent*) iz frc. *décadent*, glej †dekadencia
- dekadénten -tna -o prid. (ê)
- nanašajoč se na dekadenco*: dekadentni pojavi v kulturi; dekadentno plemstvo / pesniki dekadentne literarne smeri; dekadentna umetnost

Slika 10: dekadenten

3. Prevlada lastnostnih pomenov s skladenjskim ustaljevanjem nekaterih zvez v smeri proti potencialnemu vrstnemu pomenu, a brez prehoda v vrstni pomen [iztočnica je v nedoločni obliki]

Omenjeno ustaljevanje je navadno vidno v vsaj enem od pomenov. Tak pomen je opremljen s pojasnilom, ki opozarja, da se glede na zapis iztočnice pridevnik v zvezi rabi tudi v določni obliki. Ta pojav je posebej pogost pri izdeležniških in snovnih pridevnikih, katerih pomen najmanj izhodiščno gotovo ni vrstni – v smeri proti vrstnemu pomenu se začne ustaljevati šele, ko pridevnik v zvezi označuje bolj tip samostalniškega jedra kot njegov izvor ali snovnost.

Primeri: **anonimen, baržunast, bombažen, brezmejen, dresiran, inkluziven, lakiran, mladoleten, pasteriziran, plišast, resast, stružen, žameten**

The screenshot shows the Fran online dictionary interface. At the top left is the name 'Fran'. A search bar contains the word 'plišast'. Below the search bar is the section 'Zadetki iskanja' (Search results). The first result is for 'plišast' as an adjective, with its inflected forms: 'plišasta', 'plišasto', and 'pridevnik [plišast]'. It includes two numbered definitions: 1. 'v nekaterih zvezah v obliki plišasti ki je prekrit, obšit s plišem' and 1.1. 'ki spominja na pliš ali je tak kot pri plišu'; 2. 'ekspresivno ki vzbuja občutek prijetnosti, neškodljivosti'. It also notes the etymology: 'ETIMOLOGIJA: ↑pliš'. The second result is for 'plišast' as a noun, with inflected forms '-a -o prid. (i)'. It includes the definition: 'ki je iz pliša: plišast klobuk; plišaste hlače / plišasta tkanina / plišasti medvedek'. The third result is for 'plišast' as a noun, with inflected forms '-a -o (i) Ta klobuk je ~' and 'plišasti -a -o (i) ~ medvedek'. There are buttons for 'Celotno gesto', 'SSKJ', 'SSKJP', and 'Pravopis' next to the entries.

Slika 11: plišast

6 Razprava

Zavedanje o obstoju v grobem rečeno dveh osnovnih pomenskih tipov pridevnikov je bilo tako v teoriji (leksikologija) kot pri sestavljalcih slovarjev (leksikografija) prisotno najpozneje od sredine 20. stoletja. Po eni strani ga je podpiralo teoretično spoznanje, kot ga najdemo npr. že v delih Kuryłowicza, Doroszewskega o pomenu pretvorbe pri ugotavljanju pomena: da gre pri določenem tipu pridevnikov za pretvorbo samostalnškega in glagolskega izhodišča, kar hkrati že predstavlja tudi leksikalni pomen – v nasprotju z lastnostnim pridevnikom, ki, čeprav gre za eksogeni leksem, navadno ima svoj imanentni pomen ali celo široko pomenje (npr. *dober, lep, čist, prost*). Hkrati so se sestavljalci slovarjev z naslanjanjem na tovrstna teoretična izhodišča ali tudi v praksi soočili z dejstvom, da v nasprotju z lastnostnim pridevnikom, katerega pomen je bilo mogoče določiti kot nabor RPS-jev (kar je razlage teh pridevnikov delalo razmeroma različne), vrstnega pridevnika pomensko ni mogoče opisati drugače, kot da izpostavimo njegovo tvorjenost. Razlaga teh pridevnikov je bila tako izražena v formulacijah tipa 'nanašajoč se na' + motivirajoča beseda. To velja tudi npr. za SSKJ – ta odraža čas svojega nastanka (zlasti 60. in 70. leta 20. stoletja), ni pa še upošteval novih leksikalno-pomenskih in skladenjsko-pretvorbenih analiz vrstnih pridevnikov, ki so tedaj nastajale tudi v našem prostoru (Vidovič Muha 1977, 2013), in z njimi povezanih spoznanj. Velja omeniti, da je bila ob sicer splošni razlagi teh pridevnikov možnost nadaljnje pomenske členitve nakazana v zgledih rabe, kjer so nabori posameznih kolokacij ločeni s poševnicami. Kar se tiče oblike iztočnice, ta pomenske specifikke pridevnika ni odražala – tako pri lastnostnih kot pri vrstnih pridevnikih je šlo za enotno nedoločno

obliko; določna oblika se je pojavljala le v posebej razloženih stalnih zvezah.⁶ Podobno velja tudi za SP 2001: določna oblika je kot mala podiztočnica izpostavljena, ko uvaja zveze vrstnega pridevnika s samostalnikom.

Po zaključku nastajanja SSKJ (–1991) je v slovenskem prostoru prvo nekoliko izrazitejšo spremembo predstavljal SNB (2012) – ob upoštevanju omenjenih teoretičnih spoznanj sicer ni prinesel premika pri razlagalnem sistemu, je pa pomensko vrstnost pridevnika prenesel tudi na izrazno raven: ob gradivno potrjeni vrstnosti pridevnika je iztočnica v določni obliki. Morebitni pomenski odstopi od tako izražene vrstnosti niso označeni, kar pomeni, da možne pomenske pestrosti v smislu prehajanja lastnostnih pomenov proti vrstnim, v vrstne (ali redkeje obratno) ni bilo mogoče prikazati – pregled slovarja kaže, da tovrstna omejitev sistematično velja zlasti za izdeležniške pridevnike. Omejitev je predstavljalo tudi dejstvo, da vrstni pomeni dodatno niso bili členjeni, kar je vplivalo na pomensko analizo celotnega pridevnika: brez v praksi preizkušene tipologije pridevniških razlag, ki po potrebi ustrezno členi tudi vrstne pomene, teh namreč leksikografu rutinsko ni vedno enostavno ločevati od lastnostnih, posebej če ti prehajajo proti vrstnim.

Potreba po dodatnem členjenju vrstnih pomenov je ostajala, podpirale so jo tudi ugotovitve, kot leksikalna tipologija podrobneje predstavljene v Vidovič Muha 2013. Poleg tega so se že v času nastajanja SNB in pozneje začeli v srednjeevropskem slovenskem prostoru, na katerega je bila slovenska jezikoslovna in leksikografska tradicija najpozneje od 20. stoletja navezana, pojavljati slovarji, ki so tovrstno členitev vrstnih pomenov pridevnika – ne glede na izrazno obliko iztočnice, ki je z nedoločnostjo oz. določnostjo slovenska, osrednjejužnoslovanska in delno vzhodnoslovanska specifična – predvideli in izvajali bolj ali manj sistemsko. Gre za temeljne slovarje sodobne slovaščine, češčine in poljščine. Podrobnejša členitev vrstnih pomenov pridevnika je prisotna v vseh. Najbolj zadržan se zdi slovaški slovar, ki dodatne pomene pogosto navaja za podpičjem pri izhodiščnem splošnem razmerju, ki je navedeno vedno; prav tako zgledov po pomenih navadno ne razporeja, ampak jih navaja skupaj. Za ta slovar zato lahko rečemo, da predstavlja most med nerazčlenjevanjem (kvečjemu nakazano s poševnicami med kolokacijami kot v SSKJ) vrstnih pomenov in usmeritvijo, da naj se, če je to gradivno utemeljeno, splošno razmerje dodatno členi; pomena, ki sta dodatno izpostavljena, sta zlasti namenskost in sestavinskost. Češki akademski slovar je z bolj ali manj dosledno dodatno členitvijo na vmesnem polju (čeprav v temeljnih rešitvah blizu slovaškemu slovarju), medtem ko veliki poljski slovar členitev izvaja izrazito podrobno, prav tako so zgledi navedeni ločeno za vsak pomen posebej. Zanj je tudi značilno, da je izhodiščno splošno razmerje navedeno le pri preglednem prikazu pomenske členitve, nima pa razlage in tudi ne zgledov. To pomeni, da je treba pomenska razmerja (zlasti roditeljsko pretvorbo) in zgleda, ki bi bili sicer uvrščeni v splošnorazmerni pomen, umestiti drugam – utemeljenost, oblikovanje in opis pomenov, ki pri tem nastanejo, se zdijo v precejšnji meri odvisni od subjektivne presoje redaktorja; prav ta del členitve je zato izveden še najmanj dosledno. Podobno velja, kadar se vrstni pomeni nanašajo

⁶ Za podrobnejšo obravnavo kriterijev stalnosti zvez prim. Petric Žižić 2022. O obravnavi večbesednih leksemov v slovarjih prim. Perdih, Ledinek 2019.

na več različnih pomenov samostalniškega izhodišča – v nekaterih redakcijah so ti pomeni členjeni bolj, drugod manj ali tudi sploh ne; manjša težnja po dodatni členitvi v tem primeru velja tudi za češki slovar. S tem ne želimo biti pretirano kritični do tega še vedno nastajajočega poljskega slovarja – le opozoriti na pomen gradivno dovolj utemeljene, dodelane, teoretično in praktično podprte tipologije razlag.

Tovrstni zgledi zlasti iz srednjeevropske slovanske sosesčine so ob upoštevanju omenjenih domačih teoretičnih spoznanj pomembno vplivali na osnovanje in prva leta izvedbe razlagalne strategije zlasti v *Sprotnem slovarju*, delno tudi v eSSKJ – kjer pa je bilo v zadnjih letih, ko se je v redakcijah nabralo dovolj gradiva, izvedeno poenotenje razlagalne strategije. To poenotenje je skušalo v trdno in konsistentno celoto združiti zlasti domača teoretična spoznanja in vse zbrane leksikografske izkušnje iz navedenih sodobnih slovanskih slovarjev, *Sprotnega slovarja* in prvih let eSSKJ.

Glede na vse našteto je mogoče trditi, da je eSSKJ s povsem na novo zasnovanim konceptom (2015) lahko upošteval in v prakso delno prenesel tako teoretična spoznanja, ki so nastala v času od zaključevanja SSKJ do odločitve za izdelavo novega slovarja knjižnega jezika, kot tudi vse opisane praktične izkušnje (in z njimi povezane bolj ali manj uspešno razrešene dileme) iz predhodnih ali sočasnih domačih in tujih, zlasti srednjeevropskih slovarjev. Po pregledu in poenotjenju tipologije razlag, ki ob utemeljenosti dodatkov ostaja delno odprta (podrobneje gl. razdelka 5 in 5.1), lahko njegovo temeljno strategijo pri opisu vrstnih pridevnikov strnemo v naslednje točke:

- 1) vrstnost se obravnava na ravni leksikalnega pomena: govorimo o vrstnih pomenih pridevnika glede na lastnostne;
 - 2) vrstnost se odraža na izrazni ravni (določna oblika iztočnice), če vrstni pomeni pri določenem pridevniku prevladujejo oz. so edini; če prevladujejo lastnostni pomeni (nedoločna oblika iztočnice), se na izrazno raven vrstnih pomenov opozarja v pojasnilu pri takem pomenu;
 - 3) rešitev z izpostavitvijo ustrezne oblike pridevnika glede na prevlado vrstnih ali lastnostnih pomenov na ravni iztočnice in opozarjanjem na odstopa od nje pri posameznih pomenih omogoča natančen prikaz razmeroma pogoste pestrosti v prehajanju lastnostnih pomenov v vrstne (posebej ko gre za izterminološke zveze) ali obratno (ob stilni zaznamovanosti);
 - 4) glede na predhodne izkušnje in dileme prečiščena in dodelana razlagalna tipologija vrstnih pomenov se ob utemeljenosti v leksikalnem pomenu naslanja zlasti na temeljne razločevalce enega pomena od drugega v gradivu – tipične samostalniške kolokatorje, ki predstavljajo jedra zvez z vrstnimi pridevniki v posameznih pomenih;
- 4.1) naslanjanje na kolokatorje je v pomoč redaktorju (z razlagami vrstnih pomenov pri pridevnikih se srečuje vsak redaktor) za lažje in konsistentno delo; potencialno bi bilo lahko uporabno tudi za polavtomatsko oblikovanje razlag: glede na nabore tipičnih kolokatorjev (gl. razdelek 5), ki bi bili v gradivu ob takšni analizi zaznani v zadostni meri, bi se tem naborom razlage iz oblikovane tipologije

pripisale avtomatsko; urednik bi nato ustreznost razporeditve naborov glede na pripisane razlage (in obratno) preveril še ročno in – ob vpogledu v gradivo – opravil ustrezne popravke; izkazalo se je, da so prav nabori tipičnih in vnaprej predvidljivih kolokatorjev priročno orodje, s katerim je mogoče dodatna razmerja k izhodiščnemu določati razmeroma dosledno in zanesljivo;

- 5) ker je lahko upoštevala ustrezna teoretična spoznanja, vse zgoraj opisane izkušnje in dileme, je razlagalna strategija v trenutnem stanju že razmeroma dodelana in konsistentna (kar je njen glavni cilj), primerna za sprotno uredniško in potencialno polavtomatsko analizo; nekatere dileme, ki kljub temu še ostajajo, predstavljamo v nadaljevanju.

V eSSKJ je v redakcijah trenutno slabše zastopan krajevni vrstni pomen; kot podtip se pojavlja zlasti pri redakcijah večinoma v celoti vrstnih pridevnikov, ki so izpeljani iz samostalnikov s področja športa. Če sklepamo po stanju v *Sprotnem slovarju*, bo krajevnost v razlagah vsebovana še pri vrstnih pridevnikih iz predložnih zvez tipa *med podjetniki* → **medpodjetniški**. Razlagalni tip zaradi trenutne slabše uredniške zastopanosti v eSSKJ še ni usklajen. Kot lahko predvidevamo, bo razlaga za krajevni pomen gotovo vsebovala pomensko sestavino 'biti', zaradi nazornosti pa najbrž še zaprt nabor nekaterih pomensko splošnejših glagolov (npr. *nastajati*, *potekati*). Podobno velja za vzročnost, ki je trenutno tudi redka – vezana je zlasti na področje medicine oz. telesnih stanj, zlasti ko gre za povzročitelje bolezni, npr. **pnevmokokni**: 'ki ga povzroča pnevmokok'. Glede na predvideno nezaprto razlagalno tipologijo ob tako gradivski kot leksikalnosistemski utemeljenosti dodatnih pomenov to ni problematično – edina zahteva je, da je dodatni pomen ustrezno podprt z ustaljenim naborem tipičnih kolokatorjev. To pomeni, da ob tipološki dodelanosti razlagalnega sistema in nato njegovi ustrezni uporabi glede na stanje v gradivu smiselna mera odprtosti razlagalne tipologije ne le, da ni izključena, ampak je celo sistemsko predvidena.

V bližnji preteklosti so se mdr. v slovenskem prostoru pojavljala določena mnenja, da je zlasti v navezavi na (tudi) oblikovno izraženost sicer pretežno leksikalno obravnavane vrstnosti takšno razlikovanje lahko precej težavno. Vzrok je razmeroma pogosta pestrost in medsebojna prehodnost lastnostnih in vrstnih pomenov že znotraj posameznega pridevnika – zato naj bi bila konsistentna in dovolj hitra redakcija z upoštevanjem vseh (v razdelku 5) naštetih možnosti v praksi le težko izvedljiva (prim. Gantar, Gorjanc 2015). Glede kompleksnosti ter pogoste izmenjave lastnostnih in vrstnih pomenov, tudi njihove prehodnosti se je mogoče strinjati, da je vsekakor prisotna. Vendarle pa je ob ustreznih razlagalnih tipologiji, ki temelji na zadostni količini natančno pregledanega gradiva in na njem temelječih naborih tipičnih kolokatorjev za lažje prepoznavanje pomenov, podrobna pomenska členitev mogoča. Če so vrstni pomeni prepoznani zanesljivo, je glede na njihovo (ne)prevlado mogoče ustrezno opredeliti tudi ustrezno obliko iztočnice; prehode v lastnostnost ali obratno pa se z ustreznim pojasnilom obravnava na pomenski ravni, ki je temeljna raven tako leksikografske kot leksikološke analize.

Poleg trenutnega stanja v eSSKJ možnost kvalitetne slovarske analize vrstnih pomenov pridevnika dokazujejo tudi v razdelku 3 obravnavane rešitve v slovarjih zahodnoslovanskih jezikov. Naj tu – zlasti zaradi rešitve v poljskem slovarju – še enkrat opozorimo, da je po našem mnenju izhodiščno splošno razmerje (ki ga zaznamuje zlasti roditeljska pretvorba) v razlagalnem sistemu smiselno ohraniti v vseh primerih, tj. tudi ko glede na gradivo izrazito prevladuje kateri od dodatnih pomenov, posebej namenskost. Izhodiščno razmerje namreč pokriva tudi vse potencialne, v gradivu (tudi glede na njegove korpusne specifične) bodisi ne dovolj izrazite ali končno tudi nezaznane dodatne pomene. Tu se lahko spomnimo na v začetku razprave omenjeno izhodišče temeljnega razlikovanja med vrstnimi in lastnostnimi pridevniki: vrstni v nasprotju z večjo ali manjšo mero imanentne pomenskosti lastnostnih pridevnikov izražajo (zgolj) pretvorbeno razmerje v odnosu do besedotvornega izhodišča – in to izhodiščno razmerje gotovo drži vedno, ne glede na potencialno dodatno pomensko členitev.

Kljub leksikalnosistemsko utemeljeni in tipološki domišljenosti razlagalne strategije vrstnih pomenov ob soočanju z leksikografsko prakso, ki jo narekuje delo z gradivom, vedno ostajajo odprte določene problematike. Gre npr. za razmerje med leksikalnosistemsko pričakovanim in gradivnim stanjem, kot je vidno pri pridevniških dvojicah **matriarhalni** : **patriarhalen** in **groteskni** : **dramatičen**. Ne glede na njuno tipološko podobnost sta pridevnika *matriarhalni* in *groteskni* v večini svojih pomenov vezana na izterminološko, torej nezaznamovano rabo, pri kateri vrednotenje ni prisotno. Nasprotno pri pridevnikih *patriarhalen* in *dramatičen* posplošeni pomen, ki je bolj ali manj podvržen vrednotenju (*izrazito patriarhalna družina*, *zelo dramatično dogajanje*), v gradivu prevladuje do te mere, da je pridevniška iztočnica izrazno v nedoločni obliki. Pri *patriarhalen* v smeri proti vrstnosti kažejo le posamezne ustaljene zveze, *dramatičen* pa ima tudi gradivno izkazan vrstni pomen 'ki je v zvezi z dramatikom' v terminoloških zvezah – a ta ne prevladuje. Čeprav bi si tako leksikalnosistemsko kot z vidika slovarske konsistenosti v tovrstnih dvojicah želeli poenotenja, ga gradivni vidik ne dopušča. Vprašanje, kakšna naj bo dokončna rešitev problemov tega tipa, ostaja odprta – to pomeni, da je rešitev lahko kvečjemu kompromisna.

7 Zaključek

Pri pristopu k razlagi vrstnih pridevnikov lahko v slovarjih slovenščine in srednjeevropskih slovanskih jezikov spremljamo razvoj od ubesedovanja le izhodiščnega splošnega razmerja (možnost nadaljnje pomenske členitve je lahko, kot npr. v SSKJ, nakazana v zgledih rabe) do njegove pomenske členitve – zlasti z razmerji namenskosti, sestavinskosti, krajevnosti. Oblika iztočnice pomensko specifičnega pridevnika (v slovenščini, kjer je to sistemsko) odraža šele v zadnjem času. Pomembna ugotovitev je, da je treba vrstnost vedno obravnavati na leksikalni ravni – tako je mogoče odkriti pomene, ki glede na prevladujoče vrstne ali lastnostne odstopajo. Taka obravnava omogoča tudi ustrezno analizo prehajanja pomenov od lastnostnih k vrstnim in obratno. V našem prostoru tako obravnavo uporablja zlasti nastajajoči eSSKJ, v srednjeevropskem prostoru pa sodobni splošnorazlagalni slovarji češčine, poljščine in slovaščine.

Prispevki, kot je ta, bodo lahko – tudi s še podrobnejšo analizo pomenov pridevnika na leksikalni ravni, ki se lahko za opis v splošnem razlagalnem slovarju izkaže prepodobna – prispevali k dopolnitvi obstoječih teoretičnih spoznanj in spodbudili nove podobne raziskave. Če takšno analizo spremlja ustrezno upoštevanje obstoječih teoretičnih spoznanj z namenom njihove razširitve, lahko bistveno prispeva tudi k razvoju leksikologije in nadgradnji njenih spoznanj.

VIRI

- Akademický slovník současné češtiny*. [Na spletu](#).
 eSSKJ: *Slovar slovenskega knjižnega jezika 2016–*. [Na spletu](#).
Slovar novejšega besedja slovenskega jezika. [Na spletu](#).
Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja.
[Na spletu](#).
Slovník súčasného slovenského jazyka 2006–. [Na spletu](#).
Sprotni slovar slovenskega jezika 2014–. [Na spletu](#).
Wielki słownik języka polskiego. [Na spletu](#).

LITERATURA

- Witold DOROSZEWSKI, 1963: *Syntaktyczne podstawy słowotwórstwa*. Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe.
- Polona GANTAR, Vojko GORJANC, 2015: Obrazilo -en/-ni v slovarski obravnavi pridevnikov. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*. Ur. Mojca Smolej. Ljubljana: FF (Obdobja, 34). [Tudi na spletu](#).
- Domen KRIVINA, 2022: The Growing Dictionary of the Slovenian Language (2014-) and Slovenian Neologisms: Study on Types of Data and Their Use. *Slovenski jezik / Slovene Linguistic Studies* 14. 117–51. [Tudi na spletu](#).
- Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika, 2015: Različica 1.1. Ljubljana: Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. [Na spletu](#).
- Andrej PERDIH, Nina LEDINEK, 2019: Multi-word Lexical Units in General Monolingual Explanatory Dictionaries of Slavic languages. *Slovenski jezik / Slovene Linguistic Studies* 12. 113–34. [Tudi na spletu](#).
- Napotki 1981: *Napotki za redakcijo samostalnika, pridevnika in glagola v SSKJ*. 1. del. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU, Leksikološka sekcija. Tipkopis.
- Špela PETRIC, 2018: *Slovenski večbesedni leksemi z vidika slovaropisja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Špela PETRIC ŽIŽIČ, 2022: Besedne zveze z vidika slovaropisja na primeru sestavkov eSSKJ. *Slavistična revija* 70/4. 489–502. [Tudi na spletu](#).
- Branka TAFRA, 2005: *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ada VIDOVIČ MUHA, 1977: *Pomen pridevniške besede in njena skladenjska zveza*. Magistrsko delo. Ljubljana: FF.

Ada VIDOVIČ MUHA, 2011: *Skladenjsko besedotvorje*. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL.

Ada VIDOVIČ MUHA, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL.

SUMMARY

The definitions of classifying adjectives in the dictionaries of Slovenian and Central European Slavic languages show a development from the relatively basic structure, where only the general classifying meaning is presented (the possibility of further semantic breakdown can be indicated in examples; e. g., in the *Slovar slovenskega knjižnega jezika* [Dictionary of the Slovenian standard language, *eSSKJ*]), to the additional division of this meaning—exposing especially purpose, composedness, and spatial relations. The form of the entries has been reflecting the semantic specificity of the adjective (where it is expressed in the form; e. g., in Slovenian) only recently. An important observation is that classifying meaning is always tied to the lexical level. Also, such a treatment allows for an adequate analysis of the transition from non-classifying to classifying meanings and vice versa. This approach is used especially in the *eSSKJ*, and in the Central European area in the modern (academic) general explanatory dictionaries of Czech, Polish, and Slovak.

A detailed analysis of the meanings of the adjective at the lexical level, which may sometimes turn out to be too detailed for description in a general explanatory dictionary, can contribute to the existing knowledge and stimulate future research. If such an analysis is accompanied by appropriate consideration of existing theories, also with the aim of expanding them, it can enhance the development of lexicology.

